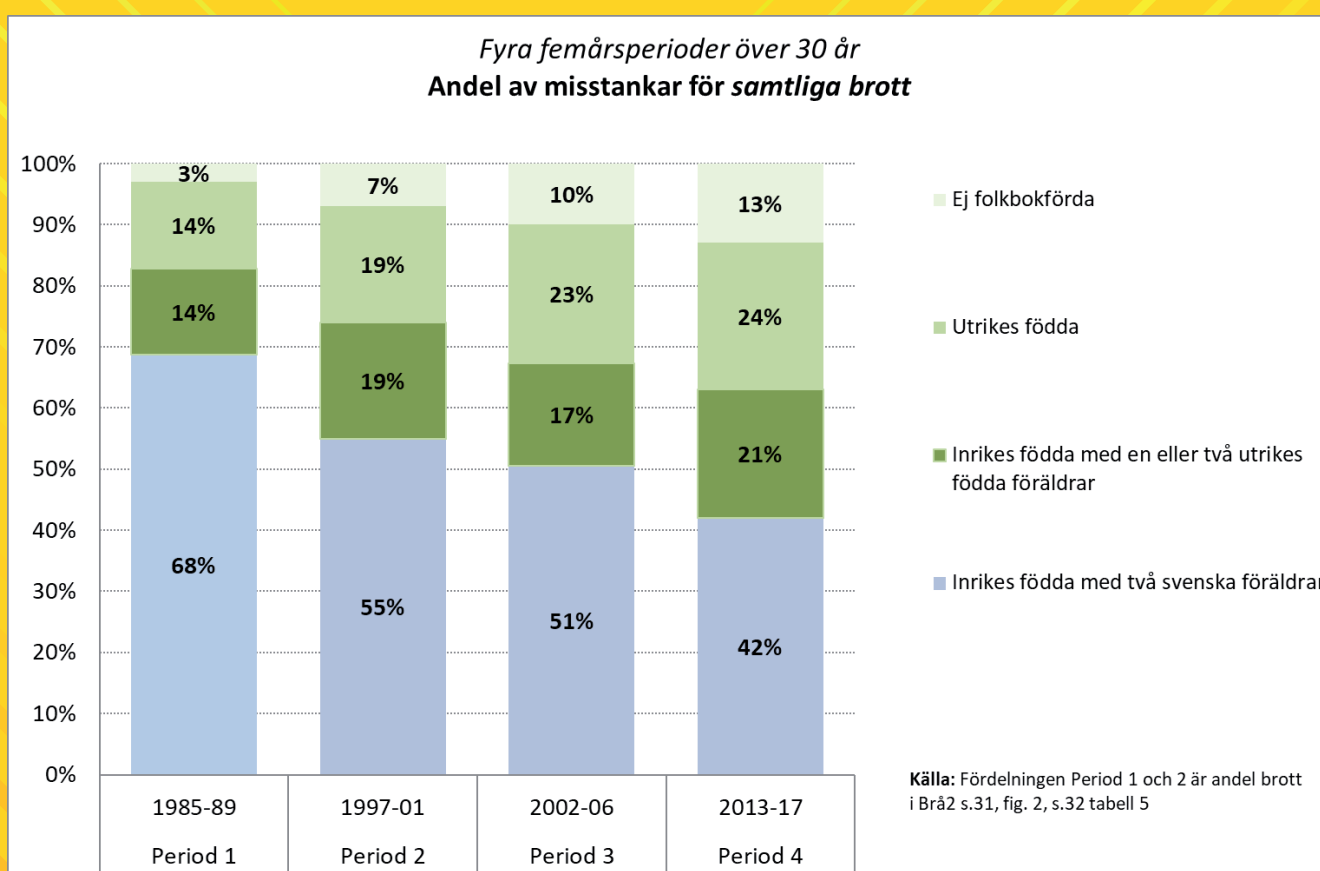

INVANDRING OCH BROTTSLIGHET

– ett trettioårsperspektiv

Patrik Engellau

INVANDRING OCH BROTTSLIGHET

– ett trettioårsperspektiv

Patrik Engellau

Förrapport från Stiftelsen Det Goda Samhället

INNEHÅLL

Förord	5
Några slutsatser	10
Sammanfattning	11
Rapport	20
Utvecklingen i absoluta tal och andelar	25
Överriskernas förändring från perioden 2002–2006 till perioden 2013–2017	36
Teknisk beskrivning	41

FÖRORD

Frågan om brottsligheten bland personer med utländsk bakgrund är en av de mest omdebatterade i samhällsdiskussionen. Brotts- och trygghetsfrågor har på senare år seglat upp som en av allmänhetens viktigaste angelägenheter. I samband med detta är det värdefullt med information om olika gruppers medverkan i brott.

När Brottsförebyggande rådet (Brå) för mer än tjugo år sedan publicerade sin första stora undersökning om invandrades brottslighet, *Invandrades och invandrades barns brottslighet – en statistisk analys* (Brå-rapport 1996:2), löd förordets första mening "Huvudparten av den anmälda brottsligheten i Sverige står svenskarna för". Under den undersökningsperiod som rapporten täckte, 1985-1989, stod "inrikes födda med två inrikes födda föräldrar" – som här fortsättningsvis, för att undvika denna otympliga fras, kommer att kallas för "med svenskt ursprung" – för 68 procent av brotten.

Numera är det inte längre så. I den här rapporten visas att personer med svenskt ursprung under den femåriga undersökningsperioden 2013-2017 bara står för 42 procent av brotten i Sverige. Det är första gången som personer med utländsk bakgrund står för huvudparten av brottsligheten.

Upprinnelsen till denna rapport är att Brå vid två tillfällen avgivit detaljerade undersökningar om brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet. Den första nämndes ovan. Den andra stora undersökningen, *Brottslighet bland personer födda i Sverige och i utlandet* (Brå-rapport 2005:17), täcker femårsperioden 1997-2001.

Sedan fjorton år har ingen uppdatering av Brås undersökningar gjorts. Skälet är framför allt att svenska beslutsfattare inte har velat veta något om brottslighetens utveckling hos människor med utländsk bakgrund. Så här skriver SVT Nyheter i januari 2017 (<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ministern-blankt-nej-till-att-fora-statistik-over-misstanktas-ursprung>):

Sverige har inte fört statistik över brott och ursprung sedan 2005 då Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade en undersökning på det ämnet. Men justitieminister Morgan Johansson (S) säger blankt nej till att ge myndigheten i uppdrag att ta fram ny statistik vilket land som brottsmisstänkta kommer ifrån.

– Det har gjorts både i Sverige tidigare och det finns otaliga internationella studier som alla visar ungefär samma sak. Att minoritetsgrupper ofta är överrepresenterade i kriminalstatistiken, men när man rensar för socioekonomiska faktorer så försvinner det nästan helt och hållet. Så den politiska slutsatsen som jag ska dra, den kan jag redan dra med de internationella och svenska studier som finns, säger justitieminister Morgan Johansson (S) till SVT Nyheter.

Därför beslöt Stiftelsen Det Goda Samhället för lite mer än ett år sedan att - i egen regi och med finansiering från ett antal privatpersoner - i samarbete med Brå göra en uppdatering. Resultatet föreligger nu.

Att över huvud taget göra detta slags statistiska undersökningar anses ibland i debatten kunna leda till uppkomsten av fördomar mot invandrare. På den punkten gör Stiftelsen Det Goda Samhället emellertid samma bedömning som Brå gjorde i sin rapport år 2005:17 (sidorna 14 och 15):

Finns det då inte en risk att en ny studie på detta tema riskerar att göra mer skada än nytta? Sådana farhågor restes när planerna på

denna studie blev kända. Kritiker framhöll att nya resultat kan blåsas upp, ryckas ur sitt sammanhang och misstolkas och leda till att förstärka ett vi- och dom-tänkande. Det finns all anledning att ta sådana risker seriöst. Brå:s bedömning är emellertid trots allt att en kunskapsbaserad bild av invandrarnas brottslighet är bättre än en som grundas på gissningar och personliga uppfattningar. Avsaknad av aktuella fakta om brottsligheten bland utrikes födda och deras barn underlättar att myter skapas och befästs. Om brottslighet är ett problem i vissa grupper av utrikes födda så försvinner inte problemen om man inte belyser dem och talar öppet om dem. En korrekt bild av problemens omfattning och utveckling torde istället vara den bästa grunden för att kunna analysera förhållandena och förbättra alla invånares förutsättningar att fungera väl i Sverige, oavsett etnisk härkomst.

Den statistik som Stiftelsen Det Goda Samhället beställt från Brå är indelad i två femårsperioder, 2002-2006 samt 2013-2017. Som ett resultat av detta och av Brås tidigare studier kan man nu följa utvecklingen vad gäller brottsligheten hos personer med utländsk bakgrund samt hos personer med svenskt ursprung under fyra femårsperioder under mer än trettio år vad gäller flera viktiga nyckeltal (även om det inte går att göra jämförelser på samtliga punkter eftersom det inte är exakt samma statistik som har inhämtats för alla fyra perioderna).

De resultat som redovisas i den här rapporten visar att det mycket väl hade funnits anledning för Brå att redan tidigare följa upp sina två studier. Visserligen kan var och en på Brås hemsida konstatera att antalet anmälda brott ökat med ungefär 50 procent under den berörda trettioårsperioden (<https://bra.se/statistik/kriminalstatistik/anmalda-brott.html>) men utan specialstudier hade man exempelvis inte kunnat ana att den andel av brotten som utförts av personer med svenskt ursprung skulle gå ned från 68 till 42 procent (Illustration 3, se sidan 26; När procentandelarna inte summerar till exakt 100 procent beror det på avrundning). Ej heller hade man kunnat

gissa sig till den kraftiga ökning i överrisk för brott som över tiden inträffat särskilt för gruppen inrikes födda med två utrikes födda föräldrar (Illustration 14, se sidan 40). Ej heller hade man kunnat förutse de minskningar i olika överrisker som faktiskt också inträffat för olika brottstyper och ursprungsregioner (Illustration 2, se sidan 17).

Den statistik som levererats av Brå, som samarbetat med Statistiska centralbyrån om att koppla ihop olika databaser, består av arton tabeller. Stiftelsen Det Goda Samhället ställer nu detta rika statistiska material till allas förfogande och hoppas att många utnyttjar möjligheten att använda för att dra egna slutsatser och korrigera eventuella fel som må föreligga i denna studie. Tabellerna återfinns i elektronisk form på www.dnv.se/brarapporten. Där finns också myndighetens tekniska beskrivning av undersökningen. När sifferuppgifter i denna rapport inte direkt hämtats eller framräknats ur dessa tabeller markeras källa.

Inga försök görs i denna rapport att förklara de olikheter i kriminalitet som föreligger mellan generationer och mellan invandrares geografiska ursprung. Ambitionen är endast att beskriva olikheterna. Att försöka analysera och finna orsaker är ett känsligt och möjligtvis, i sista hand, omöjligt arbete som vi erbjuder andra att göra på grundval av det siffermaterial från Brå som nu ställs till förfogande.

Projektledare har varit Patrik Engellau, ordförande i Stiftelsen Det Goda Samhället samt Stiftelsen Den Nya Välfärden. Han är ansvarig för denna rapport.

Materialet bygger delvis på en studie av Göran Adamson, *Ethnicity and Criminal Propensity – An update of the 2005 Swedish Crime Prevention Agency Report (Working Paper)*, 2019. Så småningom kommer även en mer vetenskapligt orienterad rapport författad av Göran Adamson att publiceras av Stiftelsen Det Goda Samhället.

Författaren vill tacka enhetschef Louise Ekström, ansvarig handläggare på Brå, för professionellt och vänligt bemötande.

Stockholm i juni 2019

NÅGRA SLUTSATSER

Flera intressanta slutsatser kan dras av materialet i denna studie. Fyra av de viktigaste är nog följande.

För första gången begås numera fler brott – räknat i absoluta tal – av personer med utländsk bakgrund än av personer med svenskt ursprung.

En tidigare inte särskilt uppmärksammas grupp är de ej folkbokförda, exempelvis medlemmar av utländska stödligor, så kallade papperslösa, EU-migranter och turister. Denna grupp har under de senaste årtiondena kraftigt ökat sin andel av det totala antalet begångna brott från tre procent till 13 procent.

Den mest brottsbelastade befolkningsmässiga undergruppen är inrikes födda av två utrikes födda föräldrar. Denna grupps belastning ligger högre än de utlandsföddas och ökar över tid.

Den fjärde slutsatsen är att de i flera fall betydande överriskerna för brott som belastar personer med utländsk bakgrund har minskat för vissa kategorier av brott. Av 54 olika observationer av utvecklingen för överrisker från perioden 2002-2006 till perioden 2013-2017 har överrisken gått upp i tolv fall, varit oförändrad i ett och gått ned i de återstående 41 fallen. Åtta av de tolv uppgångarna gäller inrikes födda med en eller två utrikes födda föräldrar. Det faller utanför denna studie att söka en förklaring till detta.

SAMMANFATTNING

Den här studien handlar om brottsligheten hos personer med svenskt ursprung och hos personer med utländsk bakgrund och om hur brottsligheten har förändrats över en trettioårsperiod. Studien bygger till stor del på Brås tidigare undersökningar och tillämpar metoder utvecklade av Brå. Den statistik som används i rapporten bygger alltså, annat än i något undantagsfall som saknar relevans i sammanhanget, på de två tidigare studierna från Brå samt de till Stiftelsen Det Goda Samhället nyligen levererade tabellerna från Brå.

Personer med utländsk bakgrund kan vara utrikesfödda, det vill säga tillhöra första generationen, och de kan tillhöra andra generationen och då ha antingen en eller två föräldrar födda i utrikes. Om det kommer en tredje generation som har utlandsfödda far- eller morföräldrar men svenskfödda föräldrar så registreras dessa personer i statistiken som personer med svenskt ursprung.

Ytterligare en med åren alltmer betydelsefull grupp utlandsfödda är de ej folkbokförda som lagligen eller olagligen befinner sig i landet, till exempel papperslösa, EU-migranter, turnerande stöldligor från andra länder och vanliga turister. Ingen vet hur många dessa är vilket omöjliggör vissa statistiska beräkningar avseende dem, till exempel avseende överrisker, det vill säga grad av brottslighet jämfört med personer med svenskt ursprung. Om de ej folkbokförda blir misstänkta för brott kan man dock räkna dem.

Vad som händer med brottsligheten när sammansättningen av personer med utländsk bakgrund och personer med svenskt ursprung förändras över tiden bestäms, allt annat lika, av två förhållanden, dels antalet in-

divider i respektive grupp, dels överrisken för brott hos personer med utländsk bakgrund.

Under de mer än trettio år som undersökningarna täcker är en tendens tydligare än alla andra, nämligen att andelen av den totala mängden brott som utförs av personer med utländsk bakgrund stadigt ökar (Illustration 1, se sidan 14). Under den första av de undersökta perioderna, 1985-1989, stod personer med utländsk bakgrund för 31 procent av samtliga brott. Perioden 2013-2017 hade siffran stigit till 58 procent. Personer med svenskt ursprung står således numera för mindre än hälften, 42 procent, av den totala brottsligheten i Sverige trots att de utgör 67 procent av den undersökta befolkningen (Illustration 3 och 4, se sidorna 26 och 27).

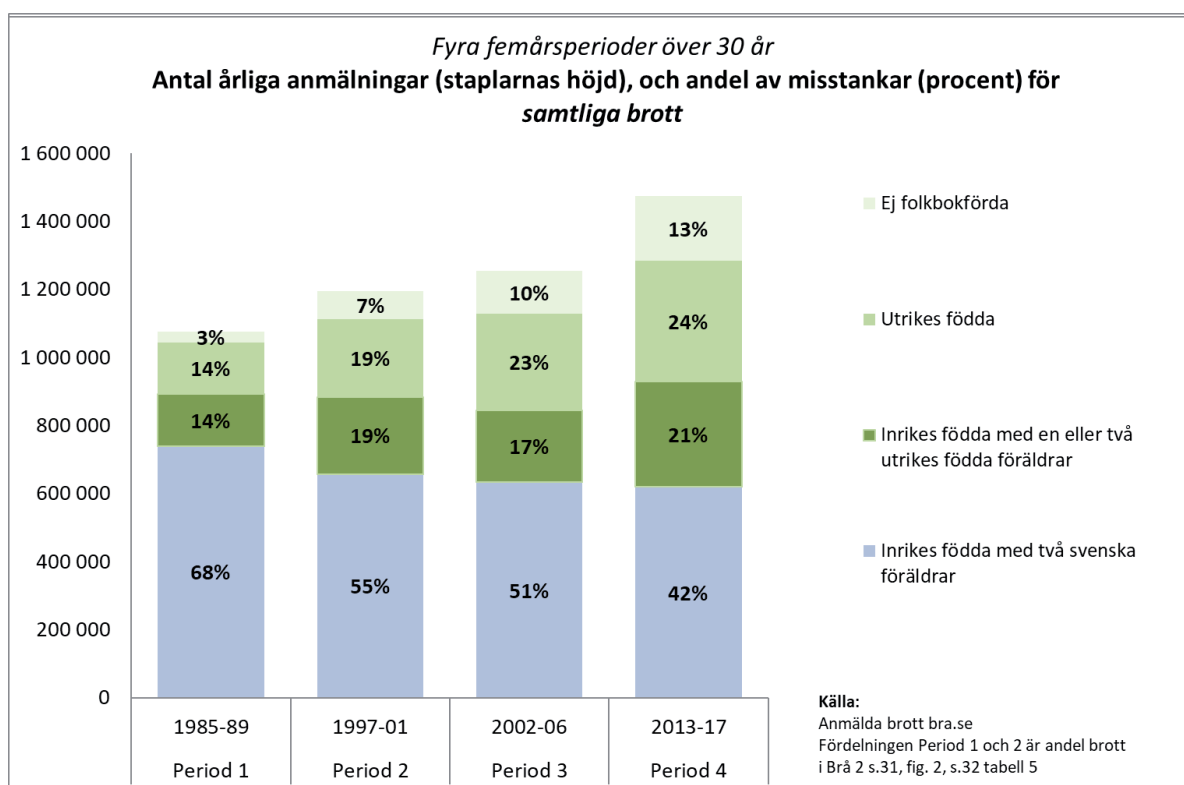
Den kraftigt ökande andelen brott utförda av personer med utländsk bakgrund kan tänkas bero inte bara på att dessa utgör en ökande del av landets befolkning – gruppen med utländsk bakgrund har vuxit som andel av befolkningen från 18 procent under den första perioden till 33 procent (Illustration 4, se sidan 27) under den sista perioden - utan också på att inslaget av mer brottsbenägna undergrupper kan ha ökat sin relativa andel av befolkningen. Men det senare tycks inte vara fallet. Personer med utländsk bakgrund ligger genom hela trettioårsperioden som grupp på ungefär samma överrisk, ungefär dubbelt mot personer med svenskt ursprung, räknat på samtliga brott.

Men till denna förklaring av den kraftiga ökningen av brottsligheten hos personer med utländsk bakgrund – alltså den starkt ökade andel dessa utgör av befolkningen - kommer jokern i leken, nämligen de ej folkbokförda. Dessas andel av den totala brottsligheten har ökat dramatiskt från tre procent perioden 1985-1989 till sju procent perioden 1997-2001 till tio procent perioden 2002-2006 och till hela 13 procent perioden 2013-2017 (Illustration 3, se sidan 26).

Överrisker anger hur många gånger vanligare det är att en viss grupp bland personer med utländsk bakgrund utför ett visst brott än att en person med svensk bakgrund gör det. (Brottsrisken för personer med svenskt ursprung har alltid värdet 1,0. Om exempelvis latinamerikaner har en överrisk för mord och dråp på 3,8 så betyder det att det är 3,8 gånger mer sannolikt att en latinamerikan begår ett sådant brott än en person med svenskt ursprung.)

Det förekommer att invandrare av visst ursprung för vissa typer av brott har en underrisk jämfört med personer med svenskt ursprung, men sådana situationer är i praktiken försumbara. Av 54 undersökta kombinationer av ursprungsregion och brottstyp finns bara sex där invandrare har en underrisk jämfört med personer med svenskt ursprung och det gäller i hälften av fallen invandrare från västländer och i den andra hälften invandrare från Östra Asien (Illustration 2, se sidan 17).

ILLUSTRATION 1

Om vi studerar överrisken för olika grupper, till exempel invandrare från en viss region när det gäller samtliga brott eller någon viss brottstyp, så tycks det råda viss stabilitet över tiden. Till exempel visade afrikaner redan tidigt hög överrisk och folk från västländer låg överrisk (tabell 9 sidan 37 Brå-rapport 2005:17) och så har det fortsatt att vara.

Men åtminstone under de senaste undersökningsperioderna har en del kraftiga förändringar av överriskerna, framför allt nedåt, inträffat. Till exempel redovisar östasiater en överrisk för stöld på 1,2 perioden 2002-2006 vilket sjönk till 0,7 efterföljande period 2013-2017. Afrikans överrisk att begå rån gick under samma tid ned från 14,0 till 7,1 (Illustration 2, se sidan 17).

På frågan hur sådana halveringar på tio år i fråga om vissa brott och vissa ursprungsregioner kan ha gått till har denna rapport inga svar. Här får det räcka med maningar till försiktighet vid tolkningen av statistiken.

I sin tekniska beskrivning av denna studie menar Brå att statistiken är tillförlitlig:

Tillförlitligheten i grunddata [sic] är generellt sett god och den framställda statistiken anses väl kunna återspegla antalet skäligen misstänkta individer och deras brottsmisstankar i de två studiepopulationerna. Hos Brå granskas och bearbetas grunddata på olika sätt innan det läggs in i statistikdatabasen, och efter att statistiktabellerna har framställts har även en kvalitetssäkring och rimlighetsbedömning av statistiken gjorts.

Den största överrisken jämfört med personer med svenskt ursprung uppvisas under den senaste undersökningsperioden emellertid inte av några utlandsfödda, alltså folk från första generationen, utan av de Sverigefödda av andra generationen som har två utlandsfödda föräldrar. Dessa ligger på en överrisk på 3,1 för alla brottskategorier sammantagna att jämföra med 2,9 för Afrikafödda och 2,6 för folk födda i Västra Asien (inklusive Iran, Irak, Syrien och Afghanistan; Illustration 2, se sidan 17).

Inga försök görs i denna studie att förklara dessa variationer. Det kan möjligen bli ett ämne för Brå att behandla i den större studie över invandring och brottslighet som förutskickats inför år 2020.

En kommentar bör dock göras när det gäller överrisker. Överrisken är en jämförelse av brottsligheten hos en viss grupp jämfört med personer med svenskt ursprung. Det betyder att om brottslighet för personer med svenskt ursprung för någon viss typ av brott halveras från en period till en annan, allt annat lika, så fördubblas andra gruppers överrisk

med automatik även om antalet brott per capita är oförändrat hos dessa andra grupper. Därför är det av intresse att se hur brottsligheten för personer med svenskt ursprung mätt som brottsmisstankar per 1 000 folkbokförda utvecklats för de olika brottstyperna.

Om man jämför antalet brott per 1 000 folkbokförda personer med svenskt ursprung mellan perioderna 2002-2006 och 2013-2017 så visar sig följande. För mord, misshandel och rån är antalet oförändrat. För stöld har antalet gått ned med 31 procent. För våldtäkt har antalet emellertid stigit med 163 procent och för övriga sexualbrott med 113 procent. För samtliga brott är uppgången för personer med svenskt ursprung 17 procent.

Det är anmärkningsvärt att benägenheten hos personer med svenskt ursprung att begå våldtäkt skulle ha ökat så kraftigt som statistiken visar. Man vet inte om ökningen av andelen personer med svenskt ursprung som misstänks för våldtäkt beror på ändrat beteende eller ändrade bedömningar.

Den kraftiga ökningen av våldtäkter för personer med svenskt ursprung, som här inte ska utsättas för några försök till analys, gör att överrisken för våldtäkt för andra grupper sjunker automatiskt (i den mån dessa grupper inte, eller inte lika starkt, påverkats av samma krafter som ökat antalet våldtäkter för personer med svenskt ursprung).

ILLUSTRATION 2

Överrisker i brottsmisstankar för alla brott och fem brottstyper
(överrisker på fem eller mer är markerade i orange)

		Alla brott	Mord och dråp	Misshandel	Våldtäkt	Rån	Stöld
Inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder	Period 4 2013-2017	1,9	2,7	1,7	1,4	2,6	1,9
	Period 3 2002-2006	1,7	2,3	1,6	1,4	2,7	1,7
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	Period 4 2013-2017	3,1	7,8	2,8	1,6	7,5	2,7
	Period 3 2002-2006	2,6	5,4	2,6	2,0	8,2	2,5
Utrikes födda samtliga	Period 4 2013-2017	2,0	4,2	2,8	2,4	2,9	1,7
	Period 3 2002-2006	2,4	4,1	3,0	4,2	5,5	2,0
Väsländer (inkl. Västeruopa, USA, Kanada och Oceanien)	Period 4 2013-2017	0,9	1,1	1,0	0,8	1,0	0,9
	Period 3 2002-2006	1,8	2,7	1,5	1,9	2,0	1,7
Östeuropa (inkl. Ryssland, Baltikum och Kaukasus)	Period 4 2013-2017	1,9	2,8	2,4	1,4	2,1	2,2
	Period 3 2002-2006	2,6	3,1	2,8	3,1	5,0	2,6
Latinamerika (inkl. Mexiko, Centralamerika och Karibien)	Period 4 2013-2017	2,2	3,8	3,2	4,5	2,3	1,6
	Period 3 2002-2006	3,1	4,7	3,9	7,5	6,3	2,4
Västra Asien (inkl. Afghanistan, Iran, Irak, Syrien och Turkiet)	Period 4 2013-2017	2,6	7,3	3,9	3,5	4,3	1,7
	Period 3 2002-2006	2,8	6,1	4,1	6,2	7,8	2,0
Östra Asien (Inkl. Pakistan, Indien och Kina)	Period 4 2013-2017	0,9	1,4	1,4	1,1	0,6	0,7
	Period 3 2002-2006	1,2	2,3	1,6	2,4	2,0	1,2
Afrika	Period 4 2013-2017	2,9	6,9	5,0	4,3	7,1	2,9
	Period 3 2002-2006	3,6	6,8	5,1	7,1	14,0	2,6

Överriskerna skiljer sig alltså kraftigt åt mellan brottskategorierna och mellan ursprungsregionerna. För brottskategorin mord och dråp står personer med utländsk bakgrund inklusive ej folkbokförda för 72 pro-

cent av brotten (Illustration 5, se sidan 28). För rån är siffran 68 procent (Illustration 9, se sidan 31), för misshandel 62 procent (Illustration 6, se sidan 29) och för stöld 63 procent (Illustration 10, se sidan 32). De ej folkbokförda står för hela 28 procentenheter av dessa 63 procent avseende stöld. Den enda av oss undersökta brottskategorin där personer med utländsk bakgrund inte står för majoriteten av brotten är "övriga sexualbrott" (där gruppen står för 49 procent av brotten; Illustration 8, se sidan 30).

Trots att man troligen kan iaktta åtskilliga exempel på nedgångar i överrisk framträder en kraftig långsiktig ökning av brottsligheten räknad som antalet anmälda brott (Illustration 1, se sidan 14). En eventuellt minskad överrisk bland några grupper med utländsk bakgrund motverkas av att dessas befolkningsandel ökar.

Det finns emellertid en aspekt som särskilt bör studeras och det är skillnaderna i överrisk och förändringarna i överrisk mellan utlandsfödda, alltså första generationen, och utlandsföddas barn, alltså den andra generationen. Den andra generationen indelar sig i två grupper, dels en grupp som har två utlandsfödda föräldrar, dels en grupp som har en person med svenskt ursprung och en invandrare till föräldrar. (De ej folkbokförda hamnar utanför resonemanget eftersom man inte vet hur många de är och därför ej kan beräkna några överrisker.)

En hoppningivande observation från siffermaterialet är att överrisken för totala brott tycks sjunka för gruppen utlandsfödda. Dessa första generationens invandrare ligger under den senaste undersökningsperioden 2013-2017 kring en överrisk kring två efter att under tidigare period ha legat högre (Illustration 13, se sidan 39).

För gruppen invandrades barn, alltså andra generationen som helhet, kan en svag ökning från 1,5 till 1,8 i överrisk iakttas under trettioårsperioden. Men denna utveckling är genomsnittet av vad som skett med de två ingående andragenerationsgrupperna, alltså dels personer som har en invandrare och en person med svenskt ursprung som föräldrar, dels personer som har två invandrare som föräldrar.

Det oroväckande är den tudelning som kan iakttas mellan dessa två grupper, alltså inom den andra generationen. Dessa två grupper utvecklas olika. De som har en förälder med svenskt ursprung får något höjd överrisk med tiden och ligger nu på 1,9 jämfört med personer med svenskt ursprung (som alltså definitionsmässigt ligger på 1,0).

För dem som är födda i Sverige av två utlandsfödda föräldrar ökar överrisken snabbare och ligger betydligt högre, nämligen på 3,1 för samtliga brott. Detta är den högsta överrisksiffran för någon av grupperna under den senaste undersökningsperioden. Gruppen Sverigefödda av två utlandsfödda föräldrar toppade också för våldsbrott som mord och rån. (Illustration 2 och 14, se sidorna 17 respektive 40).

Vart detta kan leda vet man inte. Invandrarnas barn indelar sig tydligen i två grupper: en som har en svensk förälder och kanske är på väg in i anpassning till det svenska samhället, även om deras överrisk jämfört med personer med svenskt ursprung inte minskat under detta årtusende, och en annan som har två utlandsfödda föräldrar och uppvisar en med tiden ökande överrisk för brottslighet. Kanske ser vi två distinkta kulturer utvecklas, den ena kanske med chans till fortsatt integration, den andra med fördjupat utanförskap och ökad brottslighet.

RAPPORT

Stiftelsen Det Goda Samhället har med hjälp av Brå genomfört en uppdatering av de två tidigare studier av invandring och brottslighet som genomförts av Brå. Dessa studier avsåg åren 1985-1989 samt åren 1997-2001. De nya perioder som studerats har varit 2002-2006 samt 2013-2017. Ambitionen har varit att låta uppdateringen så långt möjligt följa de ursprungliga studiernas metoder och upplägg.

Denna rapport är inte skriven för kriminologer utan för den intresserade allmänheten. Rapporten behandlar därför endast översiktligt sådana i och för sig betydelsefulla tekniska detaljer som om fakta bör hämtas från misstankeregistret, där misstänkta registreras, eller lagföringsregistret, där dömda registreras (vi har gjort det förra i enlighet med Brås tidigare praxis) eller om det finns några systematiska fel, till exempel till följd av diskriminering, av sannolikheten att någon grupp mer än någon annan grupp skulle misstänkas för brott. (Enligt Brås rapport från 2005 pekar det mesta på att siffrorna över misstänkta och dömda på ett ungefär illustrerar den de olika gruppernas faktiska deltagande i brott.) Överhuvudtaget är ambitionen i rapporten att visa fakta och analysera dem (gruppera, jämföra, identifiera trender och trendbrott) snarare än att söka orsaker, ställa upp scenarier eller föreslå åtgärder.

För första gången finns nu en möjlighet att följa utvecklingen vad gäller invandring och brottslighet genom att jämföra fyra femåriga studieperioder över totalt mer än trettio år, från 1985 till 2017.

Mellan åren 1985 och 2017 har antalet anmälda brott ökat med 49 procent (enligt tidigare angiven länk till Brå hemsida). Uppgången kan bero på ökad anmälningsbenägenhet avseende vissa brott. Det kan

också vara så att de redovisade siffrorna är resultatet av att brottsligheten ökat ännu mer medan anmälningsbenägenheten gått ned. I denna rapport lämnas de flesta sådana svårtolkade och ibland filosofiska överväganden därhän.

Ökningen innebär att belastningen på de inblandade samhällsinstitutionerna, till exempel polis och kriminalvård, har ökat med nästan hälften på dessa tre årtionden.

Samtidigt ökade befolkningen med 20 procent. Folkökningen står alltså för ungefär fyra tiondelar – 20 procent som andel av 49 procent – av brottsutvecklingen. En genomsnittlig boende i Sverige utsätts därför för nästan 30 procent mer brottslighet år 2017 än år 1985 (49 procent totalt minus 20 procent som beror på folkökningen).

Först bör ett antal metodologiska anmärkningar göras. (Det finns mycket mer metodologi än detta att diskutera. Den som önskar fördjupa sig i metodologin hänvisas till Brås egen tekniska beskrivning av statistiken som återfinns på www.dnv.se/brarapporten. Här lämnas en del tekniska uppgifter i den löpande texten och ytterligare några i det avslutande kapitlet.)

Den statistik som levererats från Brå indelar den folkbokförda befolkningen i fyra grupper:

- Personer födda i Sverige av två inrikes födda föräldrar (vilket i denna rapport kallas personer med svenskt ursprung)
- Personer födda i Sverige av två utrikes födda föräldrar
- Personer födda i Sverige av en utrikes född förälder och en person med svenskt ursprung
- Personer födda utrikes

Den första generationens invandrare är personer födda utrikes. Den andra generationen, som ibland kallas invandrares barn, kan ha en eller två föräldrar födda utrikes. Tillsammans benämns personer tillhöriga dessa två generationer som individer med utländsk bakgrund. Den tredje generationen, som har någon utrikes född far- eller morförälder, räknas i statistiken som personer med svenskt ursprung.

Det finns emellertid ytterligare en grupp som förekommer i verkligheten och i denna rapport. Denna grupp består av ej folkbokförda personer som med eller utan tillåtelse befinner sig i Sverige, exempelvis så kallade papperslösa, utländska stödligor på genomresa, EU-migranter, turister och andra tillfälliga besökare. De är visserligen födda utrikes men man vet inget om dem. De hamnar i statistiken först om de registreras i misstankeregistret. För dessa kan man räkna antal brottsmisstankar och därmed deras andel av de totala brotten (som antas fördela sig likadant som brottsmisstankarna), men inte grad av brottslighet jämfört med andra grupper eftersom man inte vet hur många de är. Under trettioårsperioden har dessas andel av brotten ökat mycket kraftigt från ungefär två till 13 procent.

De utrikesfödda (utom de ej folkbokförda), alltså första generationen, indelas i statistiken bakom den här rapporten efter olika ursprungsregioner:

- Västländer (inklusive Västeuropa, USA, Kanada och Oceanien)
- Östeuropa (inklusive Ryssland, Baltikum och Kaukasus)
- Latinamerika (inklusive Centralamerika, Mexiko och Karibien)
- Västra Asien (inklusive Turkiet, Iran, Irak, Syrien och Afghanistan)
- Östra Asien (inklusive Pakistan, Indien och Kina)
- Afrika (hela Afrika)
- Okänd eller statslös

Statistiken från Brå är ytterligare indelad efter åtta typer av brott:

- Samtliga brott
- Mord eller dråp samt misshandel med dödlig utgång (inklusive försök m. m.)
- Misshandel (inklusive ringa, grov och synnerligen grov misshandel)
- Våldtäkt och försök till våldtäkt (inklusive grov våldtäkt)
- Övriga sexualbrott (exklusive våldtäkt och försök till våldtäkt)
- Rån (inklusive grovt rån)
- Stöld (inklusive ringa och grov stöld)
- Samtliga övriga brott

Genom att kombinera dessa kategoriindelningar efter ursprung och brottstyp kan man erhålla uppgifter om exempelvis östeuropéers överrisk att begå rån jämfört med personer med svenskt ursprung.

En annan metodfråga är vad man mäter när man mäter brottslighet. Man kan utgå antingen från ett register över misstänkta eller ett register över dömda. Brå har i detta fall utgått från misstankeregistret där det alltså finns en misstänkt knuten till ett brott. Men ska man mäta antal personer eller antalet brott? En misstänkt person kan ju vara misstänkt för flera brott. Statistiken i den här rapporten baseras i huvudsak på antalet brott i misstankeregistret, inte antalet inblandade individer.

Ytterligare en metodfråga har att göra med att antalet anmälda brott inte är detsamma som antalet noteringar i misstankeregistret. Registret över anmälda brott är ett annat än misstankeregistret. Anmälda brott som saknar misstänkt person registreras inte i misstankeregistret. Bara för att en våldtäkt har anmälts har man ju inte säkert någon misstänkt. Hur ska det då gå till att fördela anmälda brott på personkategorier som i följande tabeller? Här har gjorts samma antagande som i Brås tidigare

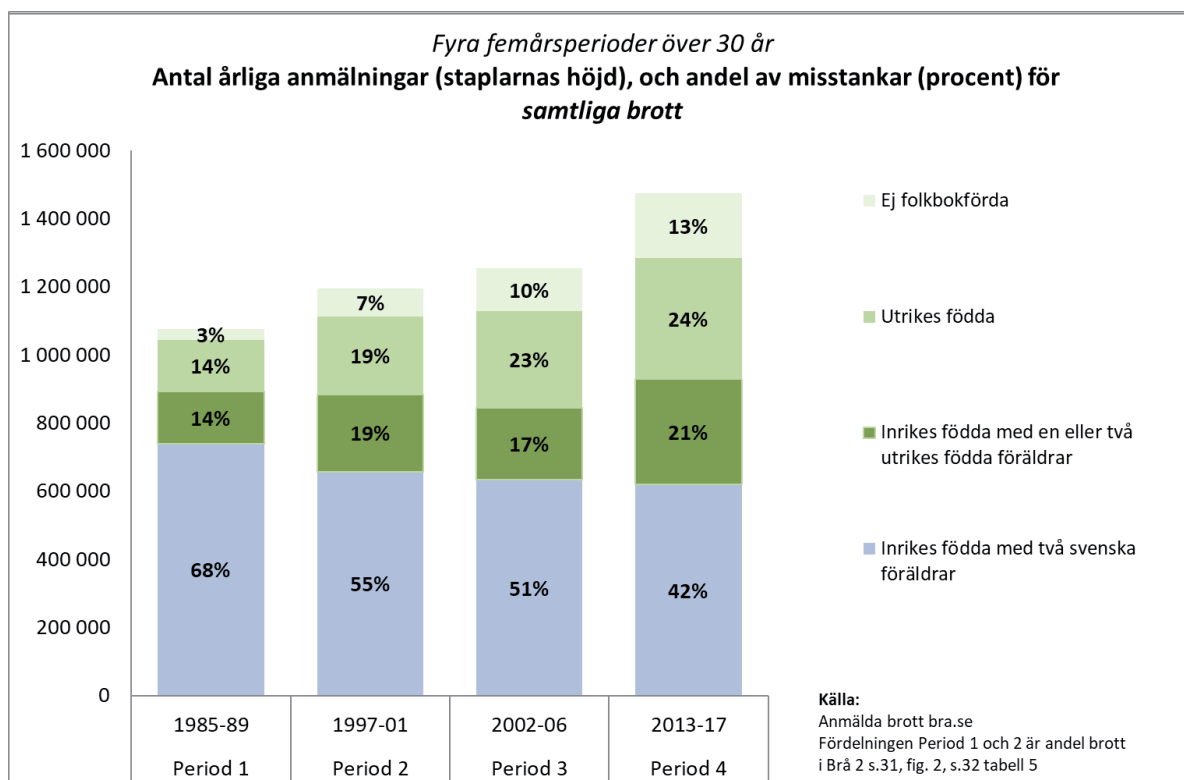
rapporter, nämligen att den fördelning som faktiskt uppträder i misstankeregistret även gäller för brottsanmälningarna (Brå rapport 2005:17, sidan 30).

Redovisningen av brottsligheten i denna rapport är indelad i två avdelningar. I den första avdelningen redovisas brotten och brottsutvecklingen i absoluta tal och andelar. I den andra delen redovisas överriskerna, vilket är ett relativt mått.

När procentandelarna inte summerar till exakt 100 procent beror det på avrundning.

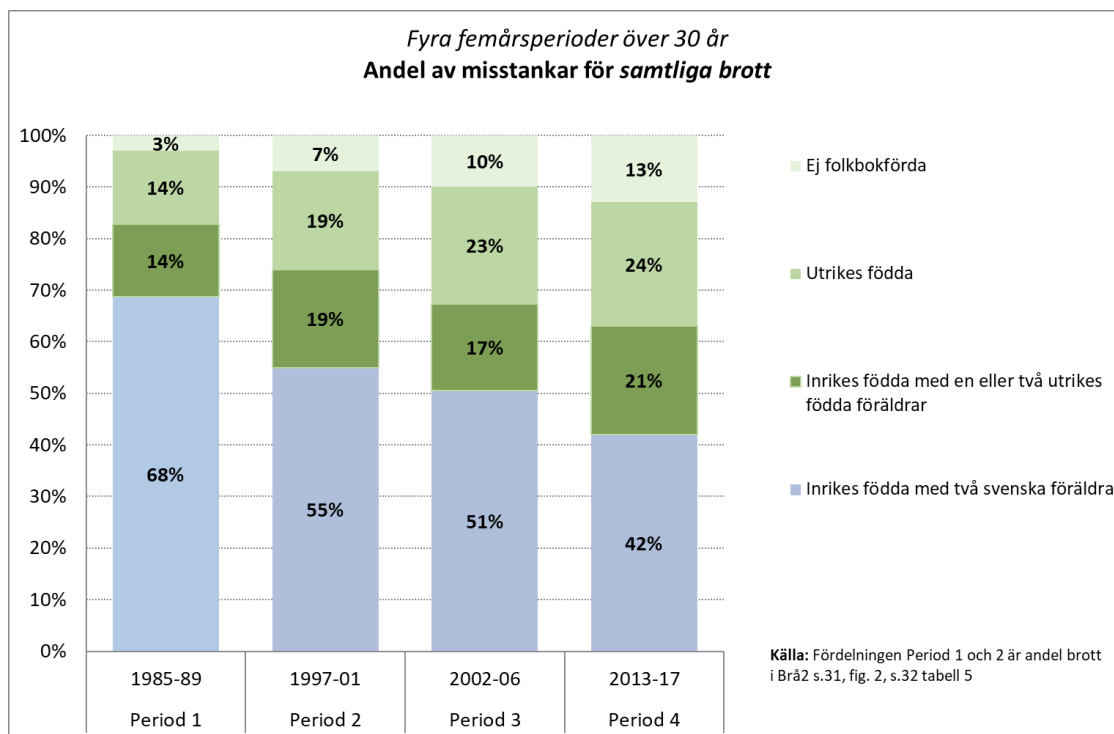
Utvecklingen i absoluta tal och andelar

Nedanstående tidigare återgivna diagram sammanfattar huvuddragen av den utveckling som inträffat under den gångna trettioårsperioden.

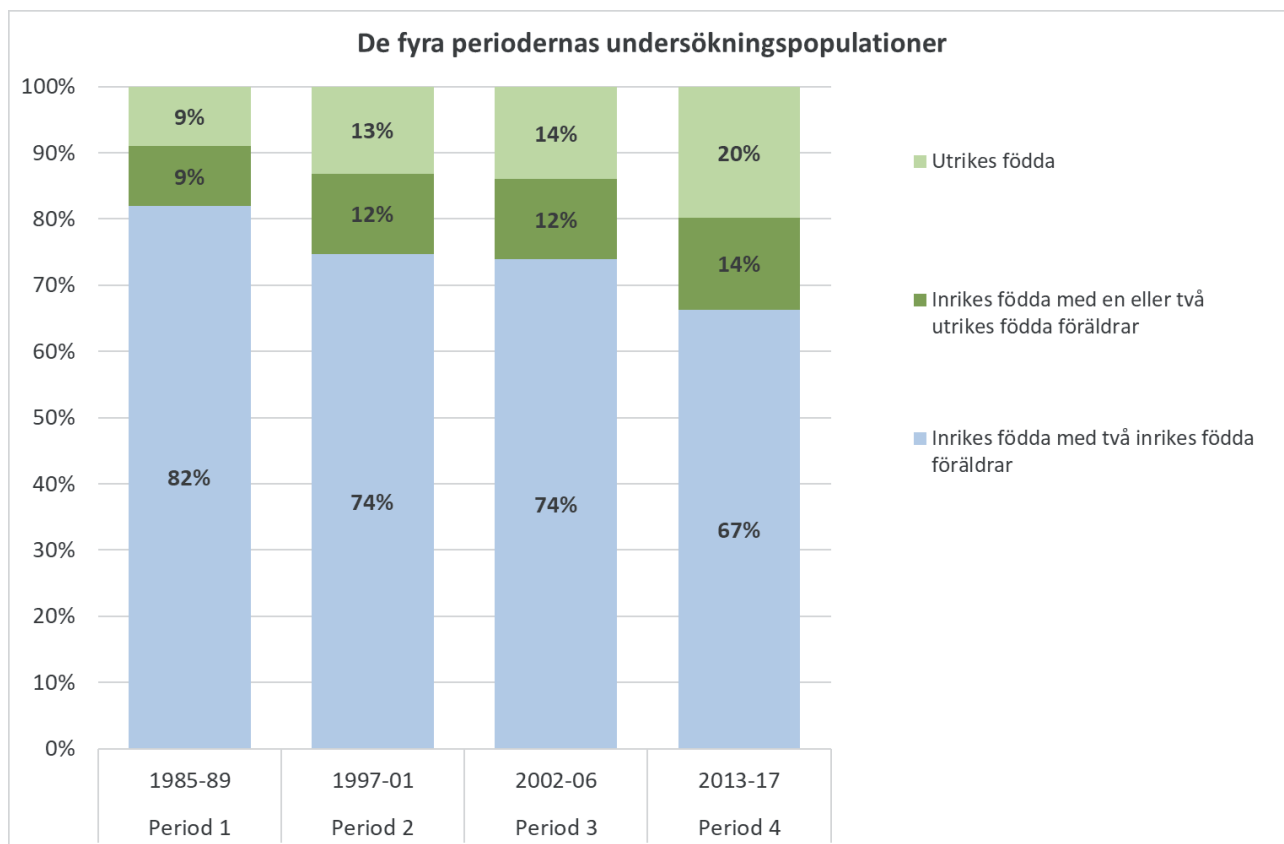
Här framgår hur de anmälda brotten ökat i antal över trettioårsperioden samt brottens fördelning på olika befolkningskategorier. Observera att folkökningen, framför allt av personer med utländsk bakgrund, varit ungefär 20 procent under de mer än trettio åren. I nästa diagram visas samma information med brotten angivna som andel av samtliga brott med bas 100 procent i stället för som absoluta tal.

ILLUSTRATION 3

Nedgången i andel av brotten för personer med svenskt ursprung är slående. Två förklaringar bör framhållas. Den första är att andelen av befolkningen har minskat för personer med svenskt ursprung. Under de senaste trettio åren har andelen av den folkbokförda befolkningen med utländsk bakgrund i respektive undersökningspopulation (vilket antas motsvara andelen av hela befolkningen) ökat från 18 procent till 33 procent medan andelen för personer med svenskt ursprung sjunkit från 82 procent till 67 procent enligt följande illustration av befolkningsandelarna:

ILLUSTRATION 4

Den andra betydelsefulla förklaringen till att personer med svenskt ursprung fått minskad andel av brottsligheten är den dramatiska ökningen av brott begångna av ej folkbokförda personer, vilket framgår av Illustration 3. (Om man studerar befolkningsstatistiken bortfaller de ej folkbokförda men de återfinns i misstankeregistret om de blivit misstänkta för brott. Därför påträffas de ej folkbokförda i Illustration 3, som handlar om andelar av begångna brott där det finns en misstänkt, men inte i Illustration 4 som visar andelar av en grupp människor som inte behöver vara misstänkta.)

Den andel av brottsmisstankarna, vilket här används som mått på brottsligheten, som kopplats till personer med utländsk bakgrund steg samtidigt från 31 till 58 procent (Illustration 3, föregående sida).

Utvecklingen ser olika ut för olika brottstyper vilket visas i de följande illustrationerna 5 till 11. Endast tre av de berörda fyra perioderna redovisas inledningsvis eftersom Brås andra rapport inte gav denna information på ett jämförbart sätt.

ILLUSTRATION 5

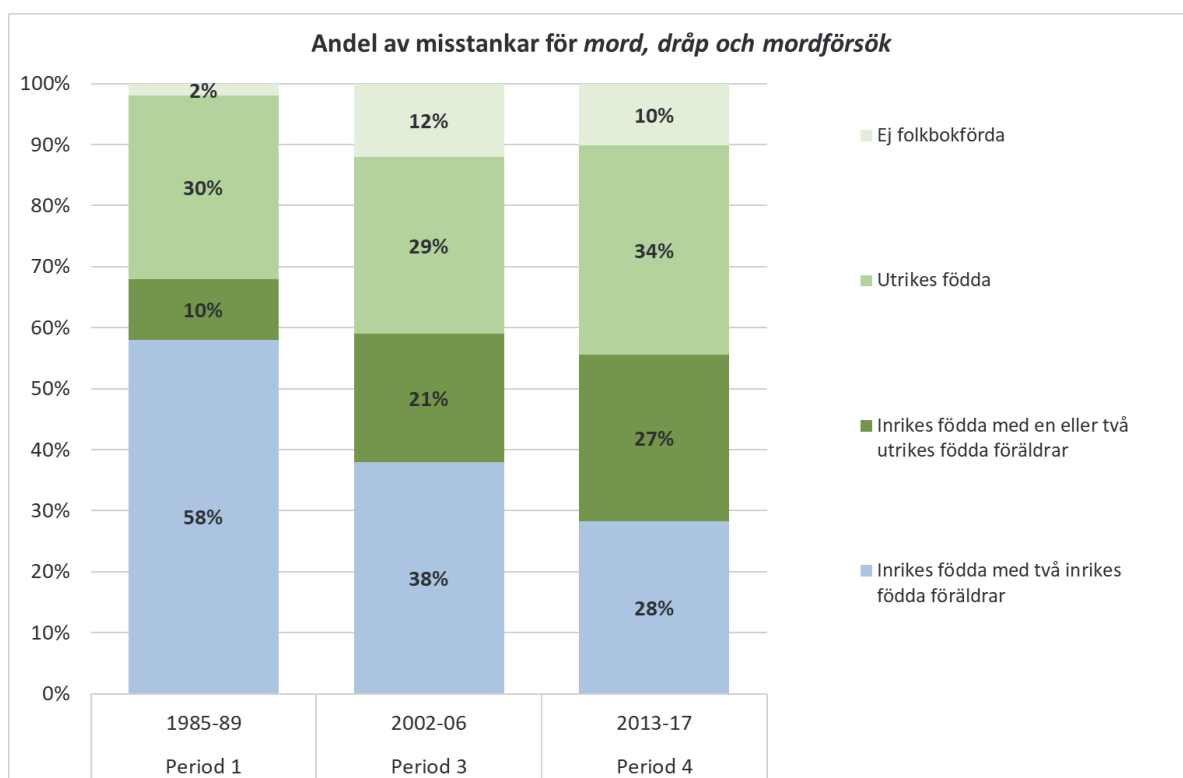

ILLUSTRATION 6

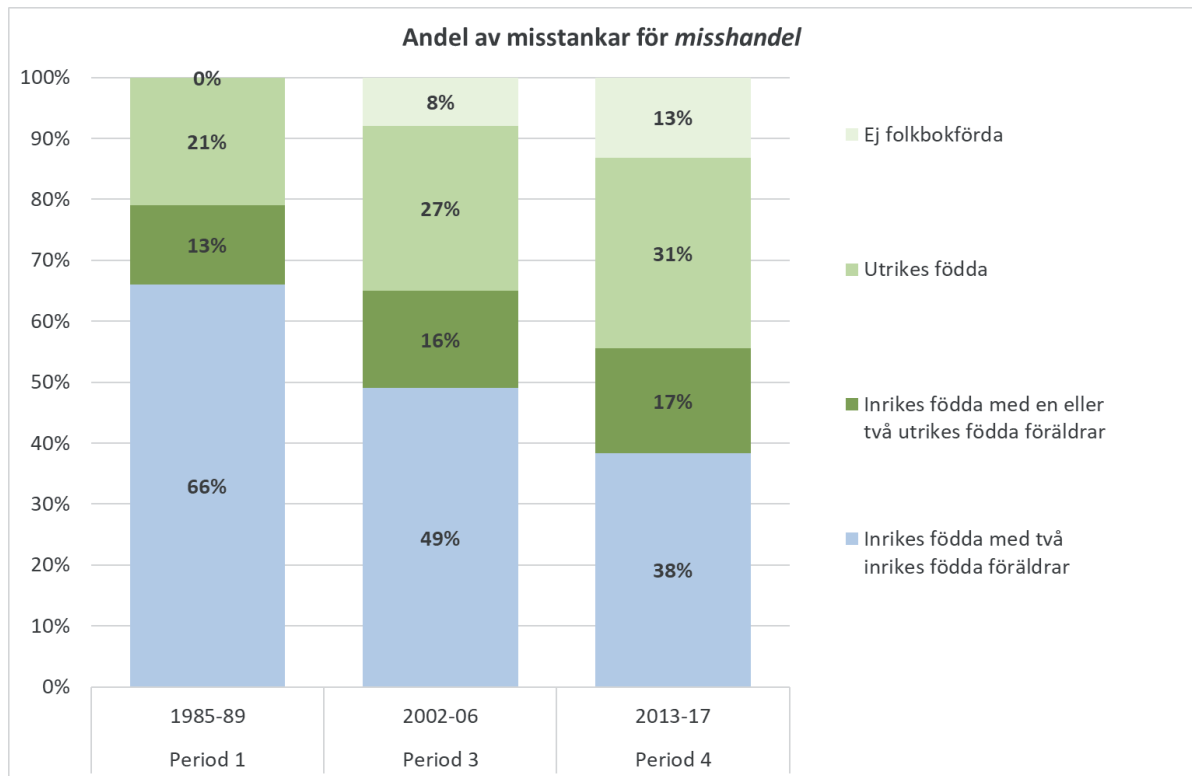

ILLUSTRATION 7

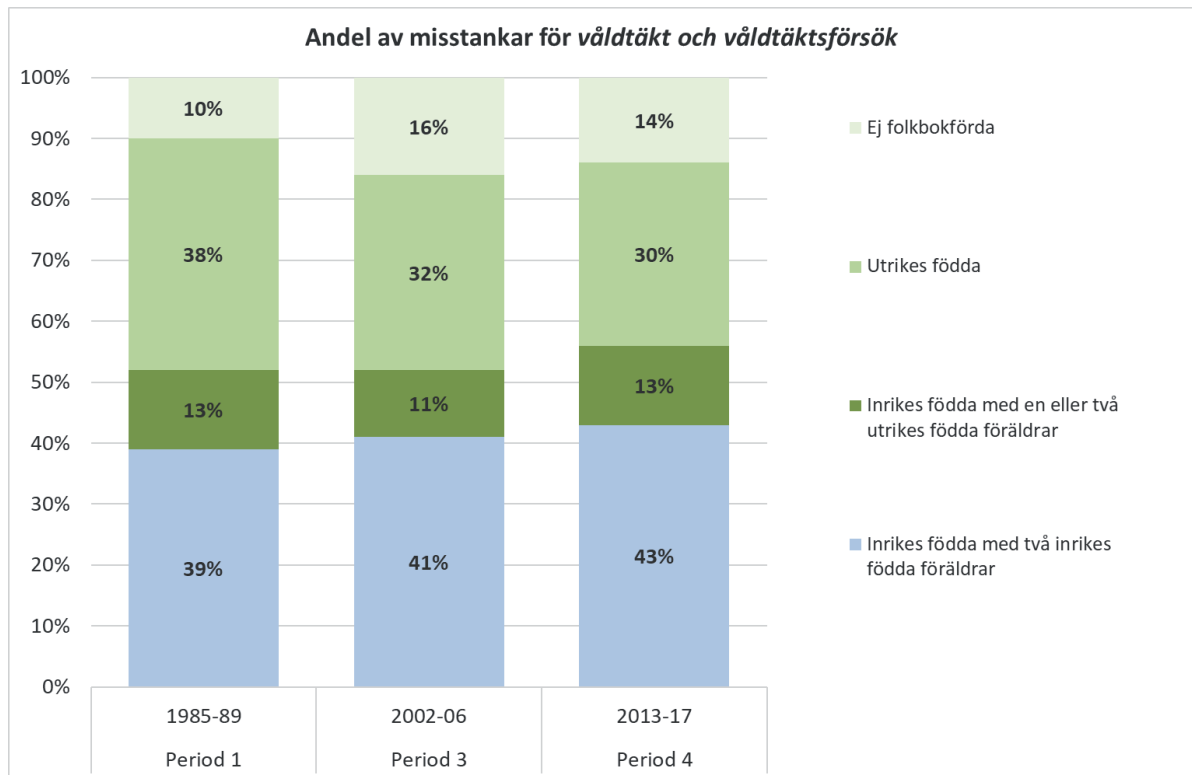

ILLUSTRATION 8

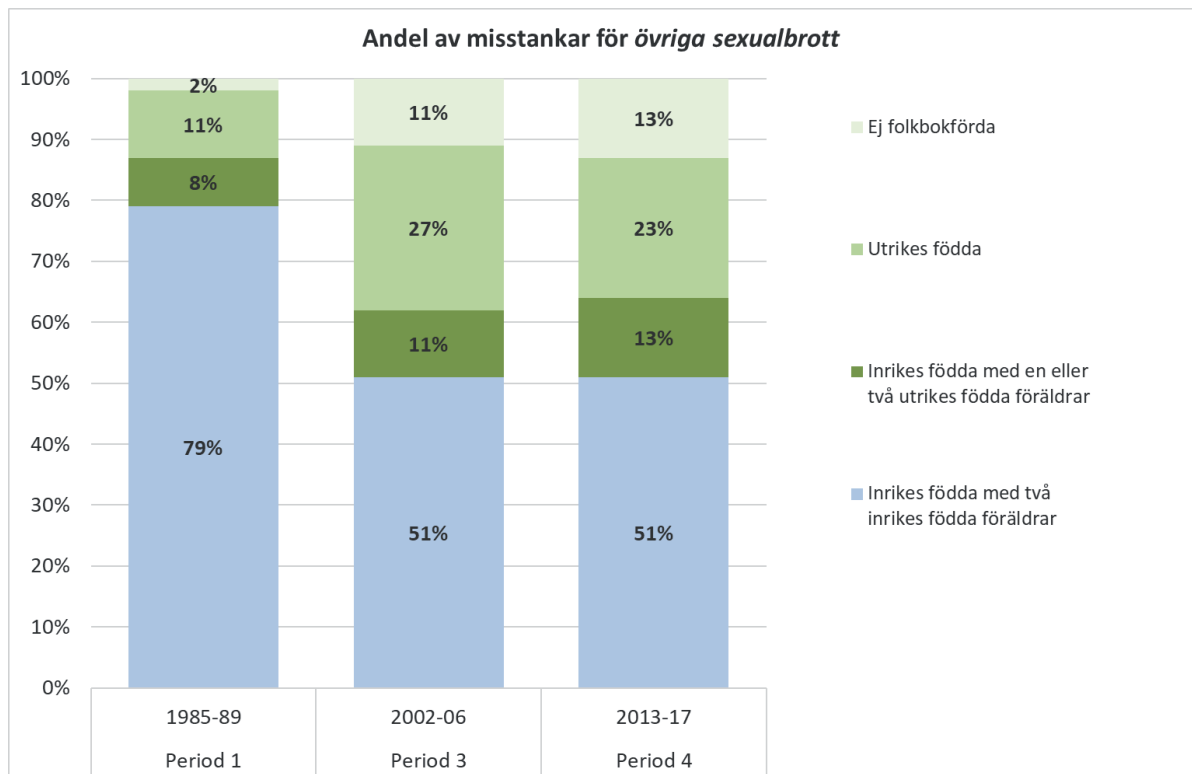
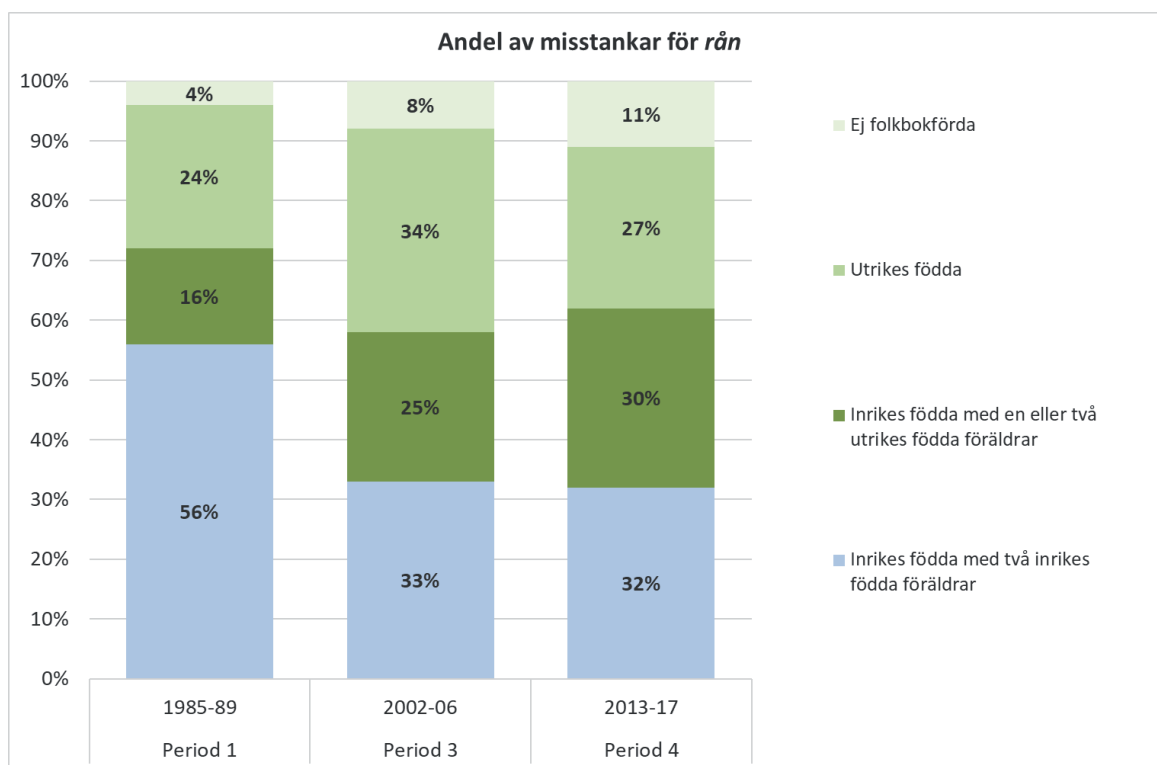

Illustration 9

För följande brottskategorier finns jämförbara data endast för de två senaste undersökningsperioderna.

ILLUSTRATION 10

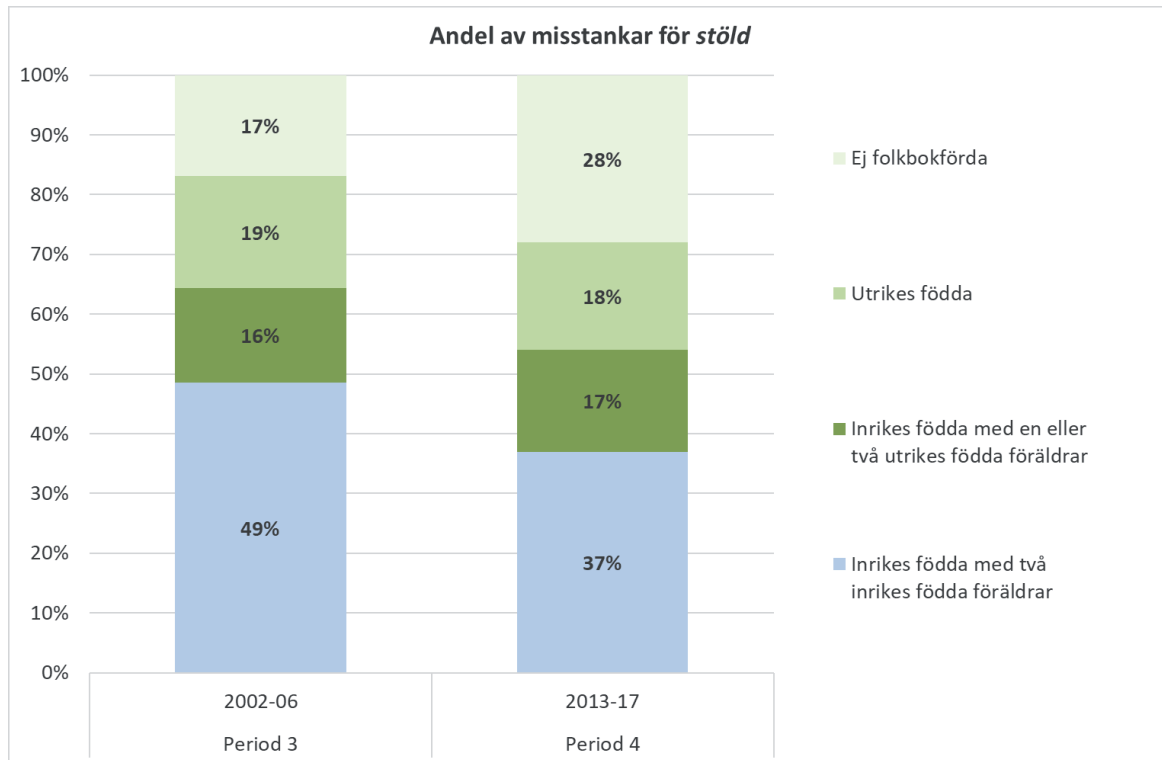
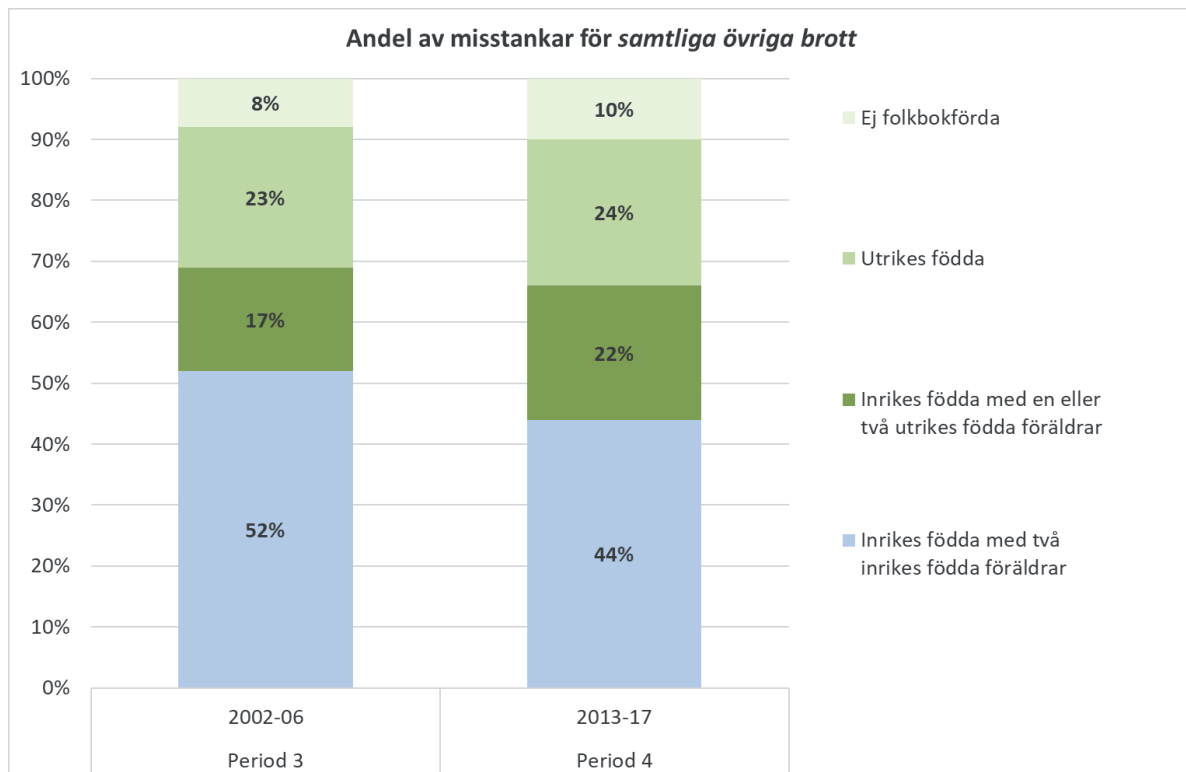

ILLUSTRATION 11

Självklart är det bara en liten del av varje befolkningsgrupp som medverkar i brottsligheten. För att illustrera hur många människor som är inblandade visas i Illustration 12 se sidan 34 antalet individer som i undersökningspopulationerna under de två femåriga undersökningsperioderna registrerades som misstänkta för brott och för hur många brott de misstänkta individerna i genomsnitt misstänktes.

Observera återigen att antalet misstankar inte är detsamma som antalet misstänkta individer. Det finns inga misstankar i misstankeregistret utan sammanhörande individ men en individ kan ha misstankar om flera brott riktade mot sig.

Överrisk kan därför räknas såväl med utgångspunkt i antalet misstänkta som utifrån antalet misstankar. I denna skrift används med något undantag den senare metoden eftersom det mer är antalet brott som drabbar samhället än antalet brottsliga individer. Det är stor skillnad på ett samhälle med hundra brottslingar som begår ett brott vardera per år och ett samhälle där var och en av de hundra begår tjugo brott var per år.

ILLUSTRATION 12

Misstänkta individer och antal misstankar per misstänkt individ för olika befolkningsgrupper under två undersökningsperioder

	2002-2006	2013-2017	Förändring (procent)
Alla med utländsk bakgrund			
- Antal misstänkta individer	97 442	129 627	+33
- Antal misstankar per misstänkt individ	5,1	5,9	+16
Utrikes födda			
- Antal misstänkta individer	60 487	80 513	+33
- Antal misstankar per misstänkt individ	4,8	5,1	+6
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar			
- Antal misstänkta individer	15 062	24 304	+61
- Antal misstankar per misstänkt individ	6,1	7,6	+25
Inrikes födda med en person med svenskt ursprung och en utrikes född som föräldrar			
- Antal misstänkta individer	21 893	24 810	+13
- Antal misstankar per misstänkt individ	5,6	7,4	+32
Personer med svenskt ursprung			
- Antal misstänkta individer	134 278	130 446	-3
- Antal misstankar per misstänkt individ	4,8	5,5	+15

Under undersökningsperioden 2002-2006 var alltså nästan 40 procent fler personer med svenskt ursprung, räknat som individer, än folk av utländsk bakgrund misstänkta för brott. Under undersökningsperioden 2013-2017 var antalet personer ungefär lika stort i båda grupperna.

Den överrisk för brott som gäller för personer med utländsk bakgrund beror tydligen inte på att de misstänkta i genomsnitt har så många fler brottsmisstankar mot sig än personer med svenskt ursprung, utan på att de som begår brott utgör en större andel av sin grupp.

Överriskernas förändring från perioden 2002-2006 till perioden 2013-2017

Överrisken för brottslighet definieras här som hur många gånger mer sannolikt det är att en person som tillhör en viss grupp, till exempel härörande från Latinamerika, ska vara misstänkt för ett visst brott, till exempel rån, jämfört med risken för att en person med svenskt ursprung ska misstänkas för brottet. I enstaka fall kan det också vara fråga om underrisk, alltså att någon viss kategori personer med utländsk bakgrund hade lägre sannolikhet att begå någon särskild sorts brott än den genomsnittlige personen med svenskt ursprung.

I följande tabell, som förekommit tidigare i texten, redovisas överriskerna för två perioder, 2002-2006 samt 2013-2017, fördelat efter olika brottstyper och efter gruppernas ursprung. Den övre raden i varje ruta redovisar överrisken under perioden 2013-2017 och den nedre raden motsvarande för perioden 2002-2006. Den övre raden visar således den senaste bedömningen. Siffrorna under 1.0 markerar underrisk.

Den brottslighet som utövas av ej folkbokförda personer ingår inte i denna statistik eftersom dessas antal är okänt varför det inte går att räkna ut sannolikheter för dem.

Överrisker i brottsmisstankar för alla brott och fem brottstyper (överrisker på fem eller mer är markerade i orange)

		Alla brott	Mord och dråp	Misshandel	Våldtäkt	Rån	Stöld
Inrikes födda med en inrikes och en utrikes född förälder	Period 4 2013-2017	1,9	2,7	1,7	1,4	2,6	1,9
	Period 3 2002-2006	1,7	2,3	1,6	1,4	2,7	1,7
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	Period 4 2013-2017	3,1	7,8	2,8	1,6	7,5	2,7
	Period 3 2002-2006	2,6	5,4	2,6	2,0	8,2	2,5
Utrikes födda samtliga	Period 4 2013-2017	2,0	4,2	2,8	2,4	2,9	1,7
	Period 3 2002-2006	2,4	4,1	3,0	4,2	5,5	2,0
Västländer (inkl. Västeruropa, USA, Kanada och Oceanien)	Period 4 2013-2017	0,9	1,1	1,0	0,8	1,0	0,9
	Period 3 2002-2006	1,8	2,7	1,5	1,9	2,0	1,7
Östeuropa (inkl. Ryssland, Baltikum och Kaukasus)	Period 4 2013-2017	1,9	2,8	2,4	1,4	2,1	2,2
	Period 3 2002-2006	2,6	3,1	2,8	3,1	5,0	2,6
Latinamerika (inkl. Mexiko, Centralamerika och Karibien)	Period 4 2013-2017	2,2	3,8	3,2	4,5	2,3	1,6
	Period 3 2002-2006	3,1	4,7	3,9	7,5	6,3	2,4
Västra Asien (inkl. Afghanistan, Iran, Irak, Syrien och Turkiet)	Period 4 2013-2017	2,6	7,3	3,9	3,5	4,3	1,7
	Period 3 2002-2006	2,8	6,1	4,1	6,2	7,8	2,0
Östra Asien (Inkl. Pakistan, Indien och Kina)	Period 4 2013-2017	0,9	1,4	1,4	1,1	0,6	0,7
	Period 3 2002-2006	1,2	2,3	1,6	2,4	2,0	1,2
Afrika	Period 4 2013-2017	2,9	6,9	5,0	4,3	7,1	2,9
	Period 3 2002-2006	3,6	6,8	5,1	7,1	14,0	2,6

Den första slutsatsen är man ska akta sig för att dra några säkra slutsatser. Siffrorna gör så väldiga språng att det kan vara svårt att ta dem på allvar. Till exempel minskade överrisken att latinamerikaner skulle begå rån från 6,3 gånger under den tidigare perioden till 2,3 gånger

under den senare. Hur kan detta ha skett i verkligheten på tio år? Rånrisken för afrikaner halverades enligt statistiken under denna korta period. Mordrisken för inrikes födda med två utrikes födda föräldrar ökade under dessa tio år med över 40 procent. Siffrorna måste läsas med stor reservation.

Dessa hopp i statistiken är så märkvärdiga att de bör föranleda åtminstone en kommentar. Att siffrorna är korrekt återgivna från registren behöver man inte betvivla. Frågan är vad det är som registreras i exempelvis misstankeregistret. När folk kan ha flera olika identiteter, när polisen ska försöka förhöra personer vars språk de inte talar och det saknas tolk mitt i natten, när identitetsdefinitionerna är oklara, kort sagt när verkligheten kickar in så blir det inte lika ordentligt som om världen bara handlade om personer med svenskt ursprung som hade personnumret med sig från början. Brås egen bedömning av eventuella felkällor i statistiken återfinns i myndighetens tekniska beskrivning av den statistik som levererats till Stiftelsen Det Goda Samhället (www.dnv.se/brarapporten).

En andra slutsats är att många av de redovisade överriskerna – med reservation för osäkerhet i statistiken – tycks ha gått ned mellan perioderna. Det finns 54 observationer – nio rader gånger sex kolumner – vardera omfattande två perioder, i tabellen. Av dessa visar bara tolv en uppgång medan 41 uppvisar en nedåtgående tendens (medan en observation är oförändrad). Det skulle kunna tyda på att överriskerna på det hela taget är fallande. För invandrarna sjunker överrisken men för invandrarnas barn ökar den.

En tredje observation är att vissa kombinationer av brott och ursprung avviker särskilt mycket åt det ena eller det andra hållet. Till exempel har folk från Västländer och Östra Asien inte någon särskild överrisk jämfört med personer med svenskt ursprung. Tre grupper avviker åt det andra hållet: inrikes födda med två utrikes födda föräldrar, folk från Västasien samt afrikaner. Brotstypen rån tycks sticka ut särskilt.

Tyvärr tillåter inte statistiken detta slags detaljerad redovisning längre bakåt i tiden. De två tidigare studierna från Brå innehåller inte sådan specificerad information. Däremot kan man jämföra överrisker i allmänhet, alltså räknat på samtliga brott utan nedbrytning efter brottstyp och ursprung (Brås rapport 2005:17 sidan 34 i kombination med siffrorna enligt denna studie)

ILLUSTRATION 13

Överrisker för två grupper av personer med utländsk bakgrund under de fyra undersökningsperioderna

	1985-1989	1997-2001	2002-2006	2013-2017
Inrikes födda med en eller båda föräldrarna födda utrikes	1,5	1,6	1,7	1,8
Utrikes födda	2,1	2,5	2,4	1,9

Detta kan stämma med den allmänna bild statistiken tycks ge. Det kan finnas en tendens till minskad överrisk för de utlandsfödda. För de inrikes födda med en eller två utrikes födda föräldrar ökar dock överrisken över tiden.

Om man nöjer sig med att betrakta utvecklingen under de senaste två undersökningsperioderna, 2002-2006 samt 2013-2017, så framgår tydligt vilka skillnader i överrisk som råder mellan de utlandsfödda och deras barn (undantaget alltså de ej folkbokförda för vilka överrisk inte kan beräknas). Resultatet framgår av nedanstående tabell.

(Underlaget för Illustration 13 och 14 är inte exakt detsamma. I det förra fallet räknas överrisk per misstänkt medan det senare gäller överrisk med utgångspunkt från antalet misstankar enligt den ordning som genomgående följts i denna rapport. Att siffrorna skiljer sig åt beror på att en misstänkt person kan ha flera misstankar riktade mot sig.)

Illustration 14

Överrisker för personer med utländsk bakgrund under två undersökningsperioder

	2002-2006	2013-2017
Utrikes födda	2,4	1,9
Inrikes födda med en person med svenskt ursprung och en utrikes född som föräldrar	1,7	1,9
Inrikes födda med två utrikes födda föräldrar	2,6	3,1

För utlandsfödda finns alltså en nedåtgående tendens i överrisk för brott. För andra generationen, alltså invandrarnas barn, ökar däremot överrisken. Särskilt allvarligt är det med inrikes födda som har två utlandsfödda föräldrar. Deras brottsbelastning är betydligt högre än de två andra grupperna med utländsk bakgrund. Belastningen tycks också öka över tid. Tydligen fungerar inte den integration - i bemärkelsen den gradvisa sänkning av överrisken ned mot nivån för personer med svenskt ursprung - som man eventuellt hade kunnat hoppas på.

Detta är en ny insikt för svensk del. Tidigare föreställde man sig att invandrarnas barn skulle anpassa sig till det svenska samhället med tiden. Så här skrev Brå i sin första stora rapport 1996:2:

Den allmänna bilden från utländska undersökningar av invandrades barns brottslighet är annars att de har en högre brottslighet än första generationens invandrare. Så är alltså inte fallet i Sverige.

Men numera är detta fallet i Sverige. Sverige har normaliserats på den punkten. Invandrades barn med två utländska föräldrar har högre brottslighet än invandrarna.

TEKNISK BESKRIVNING

En del kommentarer kring tekniken i den undersökning som Brå genomfört på uppdrag av Stiftelsen Det Goda Samhället har gjorts i den löpande texten. Här ska endast några ytterligare påpekanden göras. Den som önskar en ännu mer ingående teknisk beskrivning hänvisas till Brås redovisning som återfinns på www.dnv.se/brarapporten.

Statistikens syfte är att redovisa registrerad brottsligheten hos den svenska totalbefolkningen avgränsat till personer i åldern 15-44 år samt indelat efter olika befolkningsgrupper. Detta innebär att statistiken utgår från att befolkningen i allmänhet har samma sammansättning som undersökningspopulationen.

Det antas alltså att brottsstatistiken som är framtagen avseende undersökningspopulationerna gäller generellt för alla medborgare och alla brott, alltså även sådana som är anmälda utan att någon misstänkt registrerats i misstankeregistret. Detta är också den metod Brå använt (se Brå-rapport 2005:17 sidan 30):

För respektive brottskategori har antagits att fördelningen på olika grupper bland de misstänkta är densamma som fördelningen bland de brott där uppgifter om gärningsman saknas.

Den statistik som Brå har tagit fram och levererat till Stiftelsen Det Goda Samhället avser två undersökningsperioder om fem år vardera och redovisar antalet individer i totalbefolkningen som varit skäligen misstänkta för brott någon gång under respektive undersökningsperiod både totalt samt indelat dels efter brottstyp, dels efter den misstänktes ursprungsregion.

Statistiken redovisar även antalet brottsmisstankar som registrerats på individerna under perioderna. Statistiken är totalräknad och redovisar förutom antal och andelar även antal per 1000 individer i befolkningen. Observera att det är skillnad på antalet misstänkta och antalet misstankar eftersom flera misstankar kan riktas mot en individ.

Viss övergripande statistik redovisas vidare för det totala antalet brottsmisstankar som under respektive undersökningsperiod registrerats på individer i åldern 15-44 år, men som inte har kunnat matchas mot individerna i studiepopulationerna. Denna grupp kallas ej folkbokförda. (Se tabell 18 på www.dnv.se/brarapporten.)

Sammanfattningsvis gäller att statistikuppgifterna redogör för den registrerade brottsligheten i termer av beslut om minst skälig misstanke. Antalet anmälda brott är större än det antal brott som kopplas till en misstänkt och därför hamnar i misstankeregistret. De betydligt större volymerna brott som av olika skäl inte leder fram till ett beslut om skälig misstanke antas fördela sig bland olika grupper på samma sätt som där misstanke finns.

För respektive undersökningspopulation har Brå sammanställt statistik över dels antal och procentandel misstänkta individer i den folkbokförda populationen, dels antal brottsmisstankar som registrerats för individerna totalt. Antal misstänkta och antal misstankar anges även per 1 000 personer i den folkbokförda populationen.

Denna statistik per 1 000 personer gör det möjligt att jämföra brottsriskerna i olika grupper med varandra. Antag att det under en viss period finns sex personer med svenskt ursprung per 1 000 personer med svenskt ursprung som är misstänkta för ett visst brott samt att det finns 18 personer födda i Latinamerika per 1 000 folkbokförda latinamerikaner som under samma period är misstänkta för samma brott. Latinamerikanerna sägs då ha en överrisk på tre (eftersom 18 delat med sex är tre) att begå den typen av brott. Överrisken är alltid en jämförelse med personer med svenskt ursprung.